

Практична робота 4

ТЕМА: «Вивчення біологічних особливостей та умов вирощування, заготівлі, переробки, зберігання та застосування деревію звичайного, дубу звичайного, звіробою перфорованого і золототисячника звичайного»

Мета роботи: Засвоїти біологічні особливості та умови вирощування, заготівлі, переробки, зберігання та застосування деревію звичайного, дубу звичайного, звіробою перфорованого і золототисячника звичайного.

Матеріали та обладнання: підручники, електронні інформаційні ресурси, довідники.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

ДЕРЕВІЙ ЗВИЧАЙНИЙ

ACHILLEA MILLEFOLIUM L.

Народна назва: кривавник, серпоріз

Багаторічна трав'яниста рослина з родини айстрових. Стебло прямостояче високе 20-50 см, покрите листям, закінчується густим суцвіттям-щитком. Квітки білі, рожево-білі або червонуваті. Цвіте у травні-жовтні. Ростає на полях, луках, лісових галявинах, біля узлісь, на схилах, біля чагарників та шляхів.

Заготовляють траву у період цвітіння, у червні-жовтні.

Сушать у теплому добре провітрюваному приміщенні або

на горищі (під залізним дахом).

Готова сировина - цілі чи частково подрібнені квітучі пагони. Стебла округлі, опушені, з черговими листками, довжиною до 15 см. Колір стебел і листків сірувато-зелений, крайніх квіток - білий, рідше рожевий, середніх - жовтуватий. Запах слабкий, ароматний. Смак пряний, гіркуватий.

Норматив: вологість - до 13%. Пожовтілих, бурих і почорнілих частин трави - не більше 1%. Стебел товщих за 3 мм - до 3%. Органічних домішок - до 0,5%. Мінеральних домішок - до 1%.

ДУБ ЗВИЧАЙНИЙ

QUERCUS ROBUR L.

В Україні налічується 12 видів дуба, більшість з яких розводять у парках, лісництвах. У дикому стані найбільше поширений вид - дуб звичайний, що саме в медицині вважається за лікувальне дерево. Дуже довговічне, всім відоме. Цвіте в травні, коли з'являються листки. Розрізняють дві його форми - літню й зимову. У першій листя розпускаються в квітні, і на зиму опадають, у другій розпускаються на 2-3 тижні пізніше, на молодих дубках залишаються на зиму.

Заготовляють кору з молодих гілок у квітні-травні на лісосіках або на вирубках проріджування. Роблять два поперечні кільцеві надрізи на відстані

30 см один від одного і потім з'єднують їх двома поздовжніми розрізами, знімають кору. Вибирають криві або калічені дерева. Бережливо користуємося цим всенародним багатством, шануймо працю лісоводів

Сушать у місцях з доброю вентиляцією, без підігрівання. Можливе сушіння на сонці.

Готова сировина - куски кори трубчасті, жолобовидні чи у вигляді вузьких смужок товщиною до 2-3 мм. Зовнішня поверхня блискуча, гладенька чи злегка зморшкувата. Колір зовні світло-бурий чи світло- сірий, всередині жовто-бурий. Запах слабкий. Смак - сильно в'яжучий.

Норматив: вологість - до 15%, кусків кори з темною внутрішньою поверхнею -до 0,5%, кусків кори товщиною понад 6 мм - не більше 5%, кусків з темною внутрішньою поверхнею - до 5%, органічних домішок - до 1%. Мінеральних домішок -до 1%.

ЗВІРОБІЙ ПЕРФОРОВАНИЙ

HYPERICUM PERFORATUM L.

Народна назва: прозірник, заяча кривця

Багаторічна трав'яниста рослина, поширена майже всюди в Україні. Росте на луках, пагорбах, лісових галявинах між чагарників. Стебло пряме, гіллясте, заввишки 30-80 см. Листки дрібні, сидячі, супротивні, з великою кількістю цяток. Жовтаві квітки зібрані у щитки Цвіте з червня до вересня.

Заготовляють траву під час цвітіння, зрізають верхні частини стебел з листками і відгалуженнями.

Сушать у затінку, або на горищах, у сушарках.

Готова сировина - зібрана у фазі цвітіння і висушена трава. Верхівки стебел з листками, бутонами і недозрілими плодами. Стебла порожні всередині, циліндричні, довжиною до 30 см. Колір стебел від зеленкувато-жовтого до сірувато-зеленого, іноді рожево-фіолетовий, листків - від сірувато-зеленого до темно-зеленого, квіток - яскраво-жовтий чи жовтий з чорними крапками, плодів - зеленкувато-коричневий. Запах слабкий. Смак гіркуватий, в'язучий.

Норматив: вологість - до 13%. Стебел - не більш 50 %. Органічних домішок -до 1%. Мінеральних домішок - до 1%.

ЗОЛОТОТІСЯЧНИК ЗВИЧАЙНИЙ

CENTAURIUM ERYTHRAEA

Народна назва: центурія, цвінтарка

Дворічна трав'яниста рослина з родини гірчакових. Стебло голе, чотиригранне, лише вгорі іноді вил часто-розгалужене, заввишки 15-30 см. Листки біля прикореневої розетки обернено яйцевидні. Квітки яскраво-рожеві, зібрані у щитковидні напівзонтики. Росте рослина у сухих місцях між чагарниками, на пагорбах, у полі. Цвіте з кінця

червня до вересня.

Заготовляють траву з прикореневими листками.

Зрізують під час цвітіння рослини всю надземну частину разом з кореневою розеткою листків.

Готова сировина - стебла прості чи гілчасті, чотиригранні. Колір стебел, листків і чашечки жовтувато-зелений, квіток - рожево-фіолетовий, жовтувато-рожевий і жовтий. Смак - гіркий. Запах - слабкий.

Норматив: вологість - до 14%. Органічних домішок - до 1%.

Мінеральних домішок - до 1%.

ХІД РОБОТИ

Завдання:

1. Використовуючи гербарій, колекцію насіння, методичні поради та підручники та інші інформаційні ресурси („Фітонцидологія з основами вирощування фітонцидно-лікарських рослин”), виписати та вивчити біологічні особливості деревію звичайного, дубу звичайного, звіробою перфорованого і золототисячника звичайного.

2. Засвоїти технологічні параметри вирощування, заготівлі, переробки та застосування особливості деревію звичайного, дубу звичайного, звіробою перфорованого і золототисячника звичайного.

Контрольні питання

1. Біологічні особливості деревію звичайного?
2. Біологічні особливості дубу звичайного?
3. Біологічні особливості звіробою перфорованого?
4. Біологічні особливості золототисячника звичайного?
5. Як правильно переробляти сировину фітонцидно-лікарських рослин?
6. Як правильно пакувати сировину фітонцидно-лікарських рослин?
7. Як правильно збергати сировину фітонцидно-лікарських рослин?

Література

Основна:

Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Холізм наук і освіти про здоров'я природи, якість харчових ресурсів, технології та їжу. Наукові аспекти збереження та відновлення природних ресурсів в умовах сучасного розвитку суспільства : Наукова монографія. Рига, Латвія : “Baltija Publishing”, 2024. С. 561–572.

Ключевич М. М., Вигера С. М., Ковальчук Р. Л. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку органічного виробництва фітопродукції в Україні. Moderní aspekty vědy: XLIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 147–156.

Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Обґрунтування новітньої методології забезпечення здоров'я фітоценозів. Moderní aspekty vědy: XLVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 166–175.

Якубенко Б. Є., Біленко В. Г., Лікар Я. О., Лупша В. І. Лікарські рослини: технологія вирощування та використання: підручник. К.: Компрінт, 2021. 654 с.

Романщак С. П. Морфологія і систематика лікарських рослин : навч. посібник / С. П. Романщак, З. В. Геркіял, В. А. Гаврилюк. К. : Урожай, 2000. 356 с.

Смілянець Н. Звіробій. Дім, сад, город. 2021. № 11. С. 12.

Марченко Л. Калина звичайна – і лікує, і прикрашає. Дім, сад, город. 2021. № 10. С. 12–13.

Смілянець Н. Кульбаба лікарська. Дім, сад, город. 2021. № 3. С. 13.

Харченко Р. Лимонник китайський : загадковий і корисний. Дім, сад, город. 2020. № 11. С. 18–19.

Коноплянов М. Загадкова родіола. Дім, сад, город. 2021. № 9. С. 11.

Допоміжна література

Вигера С. М. Фітонцидологія з основами вирощування та застосування фітонцидно лікарських рослин: Навч. посіб. Житомир: ПП Рута, 2009. 1296 с.

Жарінов В. І., Остапенко А. І. Вирощування лікарських, ефіроолійних, пряно-смакових рослин. К.: Вища школа, 1994. 235 с.

Вигера С. М. Фітонцидологія з основами вирощування та застосування фітонцидно-лікарських рослин: Навч. посіб. К.: Вирій, 2001. 160 с.

Куцик Т. До питання впливу умов зберігання на якість лікарської рослинної сировини / Т. Куцик, І. Горлачова, Л. Глущенко. Вісник аграрної науки. 2018. № 6. С. 61–66.

Лікарські рослини. Енциклопедичний довідник, К.: Українська радянська енциклопедія, 1992. 587 с.